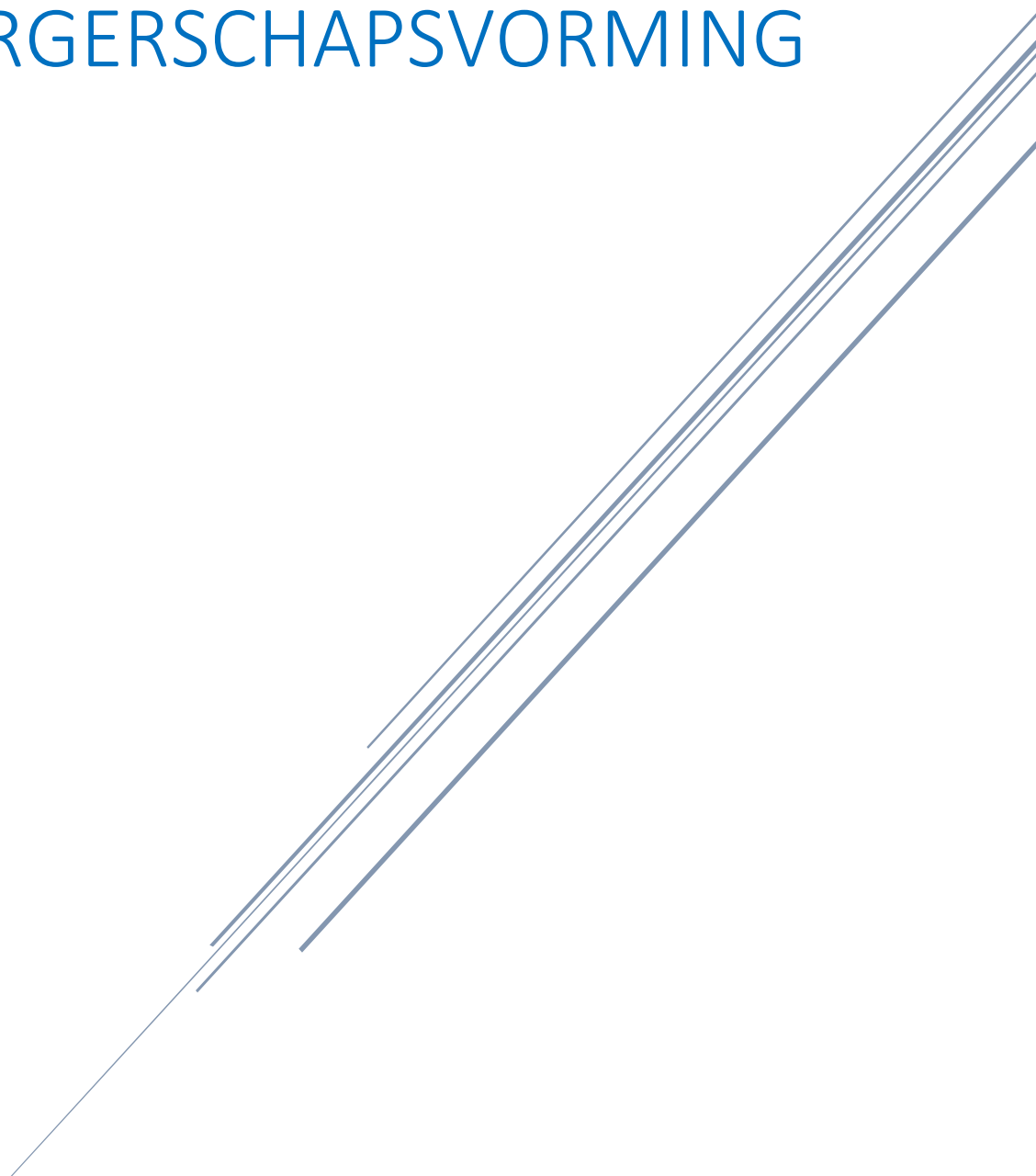


De Bodde

BURGERSCHAPSVORMING



Inhoud

Burgerschap op school: de praktijk.....	2
Visie van de school	2
Burgerschap en ... sociale competentie	2
Burgerschap en ... openheid naar de samenleving	3
Burgerschap en ... en democratische rechtsstaat	4
Burgerschap en ... school als oefenplaats	4
Bijlage:	6
Wet.....	6
Kerndoelen SO en VSO	6
Nieuwe ontwikkelingen.....	8

Burgerschap op school: de praktijk

Kinderen voorbereiden op hun rol van burger in de samenleving is al eeuwenlang een taak van het onderwijs. Op zich is burgerschap in het onderwijs dus niets nieuws. Wat wel relatief nieuw is, is de verplichting voor scholen om participatie en burgerschap te bevorderen. Dit is vastgelegd in de Wet op het Primair Onderwijs. Daarin staat het volgende: 'Het onderwijs is mede gericht op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie'. Burgerschap wordt hierbij opgevat als 'de bereidheid en het vermogen deel uit te maken van een gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren'. Bij sociale integratie staat meedoen aan de maatschappij en betrokkenheid centraal. Wij vatten beide taken kortweg samen onder de noemer 'burgerschapsvorming'.

Als we spreken van burgerschapsvorming bedoelen we het vormen van leerlingen die actief meedoen aan de samenleving en een positieve bijdrage leveren aan de samenleving. Het is geen vak, maar een taak van de school.

Visie van de school

De Bodde stelt als doel om leerlingen zo optimaal mogelijk te ontwikkelen en een zo groot mogelijke zelfstandigheid te bereiken. De basis van ons onderwijs is dat de school een veilige plek is waar elk kind er mag zijn en waar men elkaar en zichzelf respecteert.

Door rust in de school, aandacht voor ontwikkelen van sociale competenties en door het realiseren van een positieve omgang met elkaar wordt gewerkt aan het creëren van respect en een veilige plek. Vanuit positiviteit en een open houding krijgen competenties, autonomie en relatie van ieder persoon dan ook nadrukkelijk een plaats binnen de school.

Iedereen wordt uitgenodigd om zich vaardigheden eigen te maken die passend zijn bij het zijn van een goede burger, waarbij een goede balans is tussen opkomen voor de eigen behoeften en het belang van de ander. Wil de leerling leren om voor zichzelf op te komen is het van belang dat hij erkent wordt en zich erkent voelt in zijn behoeften.

*Houding, vaardigheden en
inzicht*

Om inzicht te verwerven in het belang van de ander is het voor onze leerlingen van belang dat we voorbeeldgedrag laten zien, onze mening uitdragen en kennis overbrengen. Op deze ervaringsgerichte wijze kunnen onze leerlingen een houding ontwikkelen die passend bij de eigen persoon.

Op deze manier wordt bij de leerlingen zowel houding, vaardigheden als het inzicht verder ontwikkeld op weg naar een inclusieve maatschappij. De school wil niet alleen uitnodigend zijn voor de kinderen, maar ook voor de ouders, voor de mensen die er werken en voor de regio en buurt.

Burgerschap en ... sociale competentie

Goed met elkaar omgaan wordt door De Bodde als heel belangrijk gezien. Voor nu – voor op school en thuis, om samen te werken, te spelen en te leren – maar ook voor later. Sociale competentie staat niet alleen als apart vak op het rooster, maar de aandacht hiervoor is verweven door het hele onderwijssysteem op De Bodde. Er is binnen het team veel draagvlak voor de wijze waarop aandacht wordt besteed aan sociale competenties. Zo krijgen de leerlingen mee dat regels, normen en waarden niet alleen binnen de school, maar ook daarbuiten gelden.

Om goed zicht te hebben op het welbevinden, de betrokkenheid en de sociale competenties gebruiken we op school de observatielijsten van ZIEN!

Vijf regels voor alle kinderen

ZIEN! is een expertsysteem dat de leerkracht helpt bij het bevorderen van de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen. Door niet alleen op individueel niveau, maar ook op groepsniveau te analyseren welke hulpvragen een leerling stelt wordt handelingsgericht tegemoet gekomen aan de onderwijsbehoeften van de groep.

Binnen de school zijn daarnaast vijf gedragsregels opgesteld die voor alle leerlingen gelden. Elke periode wordt extra aandacht aan besteed aan een gedragsregel om samen vaste waarden te creëren binnen De Bodde.

Burgerschap en ... openheid naar de samenleving

“Elke ouder is geïnteresseerd in zijn kind, elke ouder is betrokken. Als die betrokkenheid in de praktijk niet zichtbaar is dan gaan we daarover graag in gesprek. Ouderbetrokkenheid heeft op De Bodde voortdurend de aandacht. Onder ouders is een grote diversiteit aan communicatiebehoefte. Om aan deze behoeften te voldoen is het belangrijk om alle verschillen op te merken en met betrokkenen hier passende afspraken over te maken. We voeren de gesprekken met ouders en andere betrokkenen vanuit de visie ; iedereen is verschillend, maar wel gelijkwaardig’.

Vanzelfsprekend hebben we vanuit school ook een behoefte om samen te werken met de ouders/wettelijke vertegenwoordigers en leerlingen, als de leerling daartoe in staat is om de ontwikkelingskansen voor de leerling zo optimaal mogelijk te maken.

Tevens is er overleg in formele geledingen zoals de Medezeggenschapsraad en de Ouderraad.

“Iedereen is verschillend, maar wel gelijkwaardig”

De Bodde werkt o.a. samen met zorgpartner Amarant in kader van Buitenschoolse Begeleiding en met AMO in kader van actieve middag opvang. Op deze wijze wordt er gezorgd voor een dag arrangement-programma, waardoor ouders meer ruimte hebben om andere taken binnen het gezin op te kunnen pakken in de wetenschap dat hun kind op een veilige plek is.

We ervaren in onze school een culturele pluriformiteit. Naast het vieren van Christelijke feestdagen wordt in de lessen mens en maatschappij ook aandacht besteed aan feestdagen en rituelen uit andere culturen. Op deze manier wordt gewerkt aan de betrokkenheid bij de samenleving en de bijbehorende diversiteit daarin.

Aandacht voor andere culturen

De Bodde is een school met een Christelijke/Rooms-Katholieke grondslag en benaderen de levensvragen waarmee ieder in zijn leven te maken krijgt. We vinden het belangrijk om respectvol het gesprek over samen leven en samen leren met elkaar aan te gaan.

Kennis over verschillende levensopvattingen, culturen en sociale verschillen is belangrijk om inzicht te verkrijgen, waardoor begrip voor het handelen de ander ontstaat. Wij willen onze leerlingen immers vormen tot individuen die zelf kunnen bepalen wie ze willen zijn en hoe ze hun leven willen leiden, welke denkbeelden en welk geloof ze hebben.

Om ontwikkelingsgericht te kijken naar participatiemogelijkheden in de maatschappij heeft De Bodde diverse initiatieven ontwikkeld om de aanwezige afstand van school naar uiteindelijk werk of dagbesteding zoveel als mogelijk te verkleinen. Het Boddehuis, waar leerlingen worden versterkt in hun zelfredzaamheid is één van deze initiatieven, waardoor contacten en verbindingen met de wijk worden versterkt.

Het maatschappelijk verantwoord ondernemen speelt daarnaast een belangrijke rol bij de afwegingen en keuzes die we op school- en stichtingsniveau maken met betrekking tot de inkoop van diverse diensten, waaronder afvalverwerking en schoonmaak. Inclusief ondernemerschap, waarbij de werkgever de gelegenheid biedt aan werkzoekenden met een afstand tot de arbeidsmarkt en hen 'naar vermogen' betaald laat werken, vormt hierin een belangrijke voorwaarde.

Burgerschap en ... en democratische rechtsstaat

De Nederlandse overheid stimuleert de ontwikkeling van een doe-democratie, men zoekt naar meer samenwerking met de burgers, dat betekent dat de burger moet beschikken over een aantal competenties, zoals zelfsturing, sociale betrokkenheid, kritische meningsvorming en daarop gebaseerd handelen.

Een democratische samenleving bestaat bij de basiswaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Het oefenen van de democratische vaardigheden passend bij de basiswaarden, zoals argumenteren, stemmen, omgaan met andere meningen is op De Bodde een leergebied overstijgend onderdeel van het onderwijs. De methode Leefstijl is hierbij ondersteunend.

Het mogen meebeslissen vergroot de betrokkenheid en het verantwoordelijkheidsgevoel van de kinderen.

De VSO school heeft een leerlingenraad waarvoor verkiezingen worden gehouden.

In de notitie van 'control naar support' wordt deze zienswijze vertaald naar het werken binnen De Bodde.

Eigenaarschap

Burgerschap en ... school als oefenplaats

Voor leerlingen is het duidelijk zichtbaar dat de school zelf burgerschap in praktijk brengt. Het is bijvoorbeeld zichtbaar aan de manier waarop leerkrachten met de leerlingen, met elkaar en met anderen omgaan en aan alle verschillende mensen die onze school bezoeken. Burgerschap is dan ook

*Een voorbeeldrol in gezamenlijke
verantwoordelijkheid*

op een natuurlijke manier in het lesaanbod verweven. De school vervult zo een voorbeeldrol voor de leerlingen, waardoor het toepassen van burgerschapsvaardigheden bij de leerlingen zelf bevordert wordt. Met het in

praktijk brengen van de sociale competenties oefenen de leerlingen ook door middel van interne stages op diverse plaatsen binnen de school. Het verzorgen van de catering en de ondersteuning bij de administratie zijn hiervan slechts enkele voorbeelden. Na deze periode wordt de stap buiten de school en daarmee de vertrouwde omgeving gemaakt. Door middel van de externe stages worden de leerlingen uiteindelijk ondersteund in de arbeidstoeleidend fase.

Uit veel van de hierboven genoemde voorbeelden blijkt; school als oefenplaats.

Burgerschap op De Bodde

- De visie is duidelijk sturend voor het handelen van het hele team
- Begrip en respect door kennis van andere culturen
- Participatie, identiteit en democratie als onderwijsinhoud
- Structureel aandacht via methoden, activiteiten en handelen van de leerkracht
- Voortdurende aandacht voor oudercommunicatie
- De school als duidelijke oefenplaats
- “Iedereen is verschillend, maar wel gelijkwaardig”
- De Bodde zoekt actief naar mogelijkheden om burgerschap te oefenen.

Bijlage:

Onderstaande is een aanvulling van het document Burgerschap op school. Enerzijds de inbedding in het wetsysteem, anderzijds de uitwerking van de gestelde doelen in ons onderwijsaanbod. Het is uitgewerkt voor het profiel Dagbesteding naar onze leerlijnen en de methode Deviant is er tegen aangelegd. Ook Leefstijl wordt gebruikt.

Wet

Scholen voor primair, voortgezet en speciaal onderwijs hebben een wettelijke opdracht om in hun onderwijsaanbod aandacht te hebben voor burgerschap. In de onderwijswetten (Artikel 8 lid 3 van de Wet op het primair onderwijs, artikel 17 van de Wet op het voortgezet onderwijs en artikel 11 lid 3 van de Wet op de expertisecentra) is de volgende formulering opgenomen:

Het onderwijs:

1. gaat er mede van uit dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving;
2. is mede gericht op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie;
3. is er mede op gericht dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten.

Kerdoelen SO en VSO

Voor het speciaal onderwijs zijn kerndoelen 51, 52 en 53 van het Besluit kerndoelen WEC identiek aan kerndoelen 36, 37 en 38 voor het primair onderwijs en zijn daarmee te beschouwen als de meest met burgerschap verbonden kerndoelen voor deze sector. Daarnaast is kerndoel 3 (een van de leergebied overstijgende kerndoelen) eveneens sterk verbonden met burgerschap en vertoont overlap met kerndoel 52 (kerndoel 37 basisonderwijs). Kerndoel 3 luidt: de leerlingen leren naar algemeen geaccepteerde normen en waarden omgaan met anderen en leren samenwerken aan een gezamenlijke taak of gezamenlijk spel en leren omgaan met conflictsituaties.

Voor het vso zijn er drie kerndoelensets ontwikkeld: één voor het profiel vervolgonderwijs, één voor het profiel arbeidstoeleiding en één voor het profiel dagbesteding.

De kerndoelen voor het profiel **`vervolgonderwijs`** zijn identiek aan de kerndoelen van het onderbouw vo. Voor de beschrijving van burgerschapsvorming in relatie tot de kerndoelen vso voor het profiel **`vervolgonderwijs`** wordt verwezen naar de kerndoelen voor het voortgezet onderwijs.

Voor het profiel **`arbeidstoeleiding`** staan de meest direct met burgerschap verbonden kerndoelen in het leergebied **`mens en maatschappij`**(M&M) en in **`leergebiedoverstijgende thema`s`**(LGO). Onderstaande doelen richten zich op participatie, meningsvorming, identiteit, omgaan met diversiteit en democratie.

- De leerling leert over burgerschap in de Nederlandse samenleving en de eigen rol als burger in te vullen en leert respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit. (M&M VSO kd 27)
- De leerling leert op hoofdlijnen hoe het Nederlandse politiek bestel als democratie functioneert en hoe hij zelf daarbij betrokken kan zijn. (M&M VSO kd 28)
- De leerling ontwikkelt een open en flexibele houding ten opzicht van de wereld om hem heen. (LGO LL kd 1)
- De leerling leert verschillende soorten informatie te zoeken, te beoordelen en te gebruiken. (LGO LL kd 3)

- De leerling leert op basis van feiten een mening te vormen, deze adequaat te uiten en respectvol om te gaan met andere meningen. (LGO LL kd 4)
- De leerling leert op adequate wijze om te gaan met eigen gevoelens en wensen. (LGO LFISS kd 8)
- De leerling leert respectvol en verantwoordelijk om te gaan met anderen. (LGO LFISS kd 9)
- De leerling krijgt zicht op de eigen voorkeuren, interesses en toekomstwensen op het gebied van werken, wonen, vrije tijd en burgerschap. (LGO OvPTP kd 10)

Voor het profiel `dagbesteding` zijn de volgende doelen het meest relevant in het kader van burgerschapsvorming. Het gaat daarbij ook bij dit profiel vooral om de gebieden `mens en maatschappij` (M&M) en de `leergebied overstijgende thema`s` (LGO).

- De leerling leert deel te nemen aan werk en activiteitengroepen en daarin sociale gedragsregels te onderkennen ten toepassen. (MM kd 24, VODEA kd 44, kd 45.1)
Zie samenwerken en overleggen, belangenorganisaties
Deviant
Samen leven (de samenleving, respect, je mening geven, discriminatie)
- De leerling leert herkennen dat in de samenleving, onder meer op het gebied van seksualiteit, verschillen en overeenkomsten zijn tussen mensen en groepen mensen in de wijze waarop ze leven. (MM kd 27)
Zie burgerschap en Relatievorming en seksuele diversiteit
Deviant
Relaties (soorten relaties, vriendschap, verliefd zijn, samenwonen en trouwen)
- De leerling leert hoe hij betrokken kan zijn in medezeggenschap en besluitvormingsprocessen en welke bijdragen hij kan leveren aan een plezierige en stimulerende leer-, werk- en woonomgeving. (M&M kd 28, VODEA kd 4)
Zie democratie en belangenorganisaties
Deviant
Kiezen (vrijheid, rechten en plichten)
Inspraak (democratie, verkiezingen, het bestuur van Nederland)
- De leerling ontwikkelt een open en flexibele houding ten opzicht van de wereld om hem heen. (LGO LL kd 1)
- Zie ervaringen delen, burgerschap en democratie
Deviant Ik jij wij (identiteit, cultuur, rollen, integreren)
- De leerling leert verschillende soorten informatie te zoeken, te beoordelen en te gebruiken. (LGO LL kd 3)
Zie relevante informatie opzoeken en gebruiken, media gebruiken
- De leerling leert op basis van feiten een mening te vormen, deze adequaat te uiten en respectvol om te gaan met andere meningen, (LGO LL 4)
Zie iets zeggen/vragen/gesprek voeren en denkrelaties
- De leerling leert op adequate wijze om te gaan met eigen gevoelens en wensen. (LGO LFISS kd 8)
Zie jezelf presenteren, omgaan met gevoelens, beeld van eigen mogelijkheden, seksueel gedrag en weerbaarheid
- De leerling leert respectvol en verantwoordelijk om te gaan met anderen. (LGO LFISS kd 9)
Zie aardig doen, omgaan met ruzie
- De leerling krijgt zicht op de eigen voorkeuren, interesses en toekomstwensen op het gebied van werken, wonen, vrije tijd en burgerschap. (LGO OvPTP kd 10)
Zie een keuze maken, beeld van eigen mogelijkheden, burgerschapsvorming, vrijetijdsbesteding, seksualiteit (relatievorming en diversiteit),
- **Deviant** Werk (werken, aan de slag, regels op je werk, vakbond en vertrouwenspersoon)

Nieuwe ontwikkelingen

1. Doorontwikkeling van ZIEN! in relatie met Burgerschap
2. Curriculum NU onderkent 11 bouwstenen van het leergebied Burgerschap
 1. Vrijheid en gelijkheid
 2. Macht en inspraak
 3. Democratische cultuur
 4. Identiteit
 5. Diversiteit
 6. Solidariteit
 7. Digitaal samenleven
 8. Duurzaamheid
 9. Globalisering
 10. Technologische Burgerschap
 11. Denk- en Handelwijzen

Elke bouwsteen kan men ook koppelen aan andere bouwstenen

<https://www.curriculum.nu/voorstellen/burgerschap/uitwerking-burgerschap/>

3. Wettekst- memorie van toelichting